

jsou obsaženy v polemikách Gligorićových časopisů 20. let: *Nova svetlost* (1920-23), *Raskrsnica* (1923-25), *Savremeni pregled* (1926-27). Specialista na expresionismus Vučković považuje za metodologicky aplikovatelný sociologický přístup k problematice avantgardy, který sonduje avantgardní proudy, obecný stav a nálady v daném období. Parafrazuje Bürgerovou tezi o dvovalentnosti avantgardy (P. Bürger. *Theorie der Avantgarde*, 1974), kdy souběžně s vypjatou negací předchozího konceptu estetismu se setrvalo v hranicích konvenčních postupů a tradičních literárních norem. (srov. 125)

Profily jednotlivých časopisů sleduje např. Sveta Lukić (*Estetika, ideologie a politika v časopise Nova literatura*), Slobodan Ž. Marković (*Avantgardismus a časopis Misao za doby redaktora Ranka Mladenovice*) apod. Další blok tvoří komparativní referáty o kontaktech a souvislostech srbské avantgardy s cizími literaturami (německou, italskou, francouzskou, španělskou, bulharskou, ukrajinskou, japonskou, maďarskou, ruskou), jak bylo uvedeno i na začátku této zprávy. Doplněk tvoří příspěvky o hudebních a výtvarných dílech, fotografií a filmu. Orientaci umožňují rejstříky – jmenný a periodik.

Milada Černá

Aktuálně o krásnu

Gadamer H.-G.: *Aktualita krásneho. Umenie ako hra, symbol a slavnosť*. Archa, Bratislava 1995, 100 s.

Proklamovaná otevřenost uměleckých artefaktů postmoderny má očividné zastání u skeptiků postfilozofie, kteří s oblibou tvrdí, že „bytí světa se projevuje právě jen svou nesrozumitelností“ (Derrida). Ve svých důsledcích dovedených do krajnosti jako posvěcená teze o preferenci nevíry před možností věřit je i nezavěšenému dovoleno kdykoli prohlásit: Všechno je jinak. „Můžeme ještě vůbec mluvit s poctivým svědomím o pravdě a poznání,“ ptá se Hans Georg Gadamer a pokračuje: „Nejsou to všechno jen podmíněné poznatky a... předpoklady vůle k moci, pomocníci našich zájmů, kterým vědomě či nevědomě podřizujeme svá přesvědčení?“

H. G. Gadamer, zastánce filozofické hermeneutiky, klade především důraz na „splývání horizontů“, což v jeho terminologii znamená...“aby se horizont mého pochopení, tedy předpoklad mé doby a mého vědění překřížily s horizontem, z něhož pochází věc, které chci porozumět...“. Za aplikaci této metody do umělecké sféry může být pokládán Gadamerův spis *Aktualita krásneho*. Autor veden poctivou snahou doložit potřebu umění v současnosti opírá své reflexe především o empirii a myšlení. Výchozím bodem jsou mu prostředky filozofické estetiky od Platóna, vymezil pojmu krásné umění se odehrává v historických souvislostech z minulosti přes současnost do budoucna. Návrat k prvotním lidským zkušenostem s uměním evokuje neodbytnou otázku, co je antropologickým základem našeho uměleckého zážitku.

Georg Lukács v díle *Specifičnost estetického* uvádí tři faktory jako antropologický předpoklad umění: schopnost člověka rozpoznávat rytmy, symetrie a proporce. Gadamerovi záleží na herním prvku, klade důraz na hru, navzdory tvrzení některých etologů (Lorenc), kteří operují herním pudem u zvířat.

Autor *Umění krásného* vyzdvihuje především rozumovost v lidské hře, její spojení s námahou, tížností a obětavostí, což představuje hluboký zámysl, navíc orientovaný na spoluúčast. Záleží pak už jen na každém recipientovi, jak dokáže herní prostor, jež se mu nabízí, vyplnit. Obraz se dá dešifrovat jako text. Je třeba mít ale na paměti, že každé umělecké dílo musíme nejprve hláskovat, potom se ho musíme naučit číst a teprve pak o něm můžeme začít hovořit. A symbol? Gadamer vychází z feckého „tesera hospitalis“ a toto označení vzpomínkového úloмку (polovina mince) mu umožňuje vyvozovat nezastupitelnou roli opětovného setkání. Význam tohoto aktu spočívá v rozšíření a obohacení; znovupoznání tak vyčlení trvalé z plynoucího s cílem slavnostního uměleckého zážitku, jež se nazývá věčností.

Shnutí prezentovaných tezí zdůrazňuje aktivitu poznávacího úsilí a poukazuje na možnost výběru se zřetelem na skutečné umění. Pouhé opojení z komerčně řízených experimentů jako předpokladu trvalé komunikace autor rezolutně odmítá.

Přínos Gadamerových reflexí netkví v strohé rigoróznosti, ale v chápání umění jako organické jednoty, která svou kompaktilitou cílí nejen k tvůrcům, ale především k interpretům. Závěrem důležité upozornění: na mezinárodní konferenci s názvem *Phenomenologie jako filozofický problém*, která se konala v Praze, byl Hansi-Georgu Gadamerovi (nar. 1900) udělen čestný doktorát filozofie. Titul získal za své celoživotní dílo v oboru filozofie jako výkladu světa a hledání smyslu v celku svobodné kultury. Gadamer v současné době působí jako prezident Heidelberské akademie a Německé filozofické společnosti.

František Skorunka

Stranskite vlijanija vo makedonskata literatura i kultura vo 50-te i 60-te godini. MANU, Skopje 1996. 329 s.

Literární vliv býval v minulosti jednou ze základních kategorií tradiční srovnávací literární vědy. Jeho časté užívání vedlo u nás mj. k tomu, že jsme ze strachu před nařčením z „vlivologie“ tento pojem zavrhlí, aniž bychom v komparatistice dostatečně všestranně vysvětlili jeho obsah, rozsah a význam.

V době, kdy se u nás často chováme k srovnávací literární vědě přinejmenším přezíravě, v akademických a vysokoškolských literárněvědných pracovištích v Makedonii realizují značně široce pojatý výzkum srovnávacího studia makedonské literatury našeho století. Výsledky pak makedonští literární vědci již prezentovali na několika mezinárodních konferencích a posléze je vydali v samostatných sbornících. První